

THÊM NHỮNG HIỂU BIẾT VỀ BỨC THƯ CỦA LÃNH TỤ NGUYỄN ÁI QUỐC GỬI ĐỒNG CHÍ LÊ HỒNG PHONG NGÀY 2-3-1930

PGS, TS TRẦN TRỌNG THƠ

*Phó Viện trưởng Viện Lịch sử Đảng,
Học viện Chính trị quốc gia Hồ Chí Minh*

Ngày nhận:

13-1-2025

Ngày thẩm định, đánh giá:

19-1-2025

Ngày duyệt đăng:

10-2-2025

Tóm tắt: Ngày 2-3-1930, lãnh tụ Nguyễn Ái Quốc đã gửi đồng chí Lê Hồng Phong (lúc đó đang học năm thứ 2 ở Trường Đại học Phương Đông) một bức thư phản ánh về sự kiện thành lập Đảng Cộng sản Việt Nam, về tình hình cách mạng Việt Nam... Bức thư này đã được đề cập trên một số ấn phẩm, nhưng còn những phản ánh khác nhau về văn bản học và một số chi tiết, đặc biệt là chưa có công bố nào cung cấp toàn bộ về nội dung. Trên cơ sở điểm lại các công bố trước đây, căn cứ vào tài liệu lưu trữ tại Viện Lịch sử Đảng, bài viết cung cấp toàn bộ nội dung bức thư và đề xuất ý kiến về việc công bố tài liệu này, phục vụ công tác nghiên cứu về Lịch sử Đảng, về cuộc đời, sự nghiệp và tư tưởng của Chủ tịch Hồ Chí Minh.

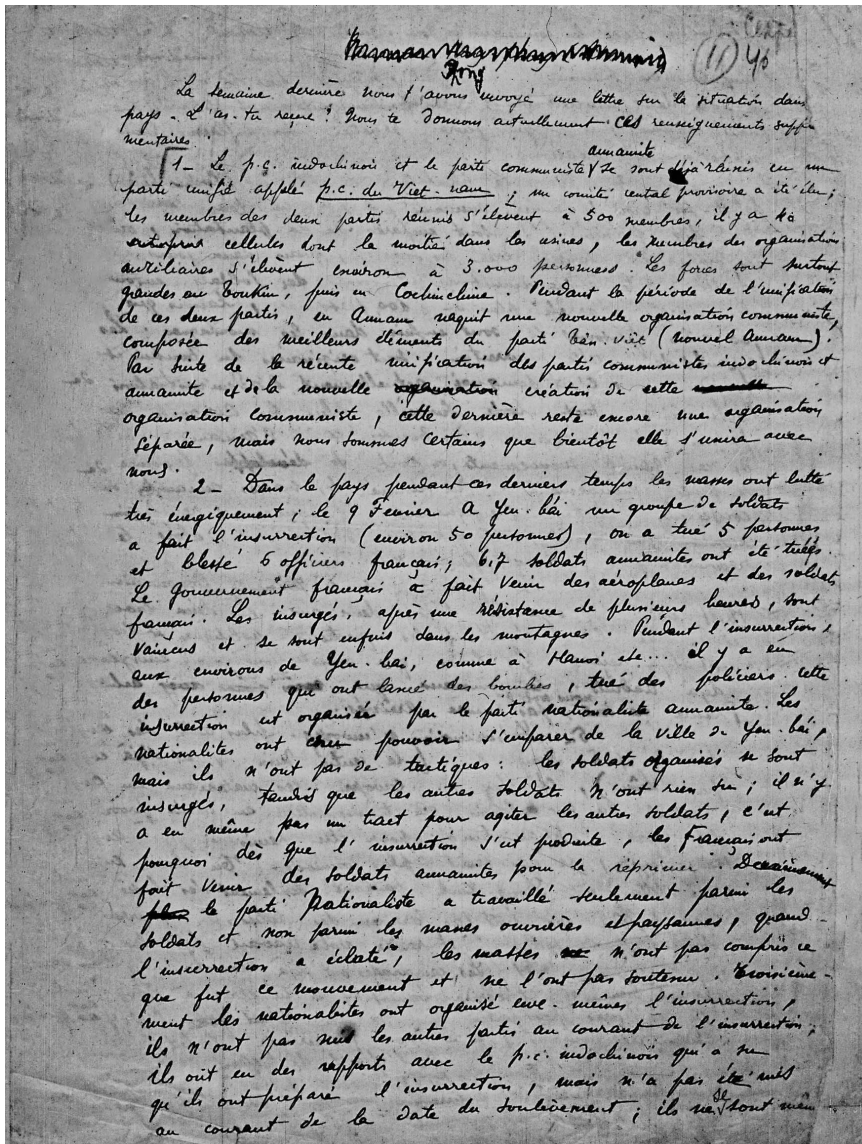
Từ khóa:

Thư Nguyễn Ái Quốc gửi Lê Hồng Phong; 2-3-1930

Mùa Xuân năm 1930, sau khi chủ trì Hội nghị thành lập Đảng Cộng sản Việt Nam, lãnh tụ Nguyễn Ái Quốc đã soạn thảo một số báo cáo, thư gửi Quốc tế Cộng sản, các Đảng Cộng sản trên thế giới, một số cá nhân... thông tin về việc Đảng Cộng sản Việt Nam thành lập, về tình hình cách mạng Việt Nam và Đông Dương, đề nghị thiết lập mối quan hệ với Đảng Cộng sản Việt Nam... Hầu hết các tài liệu này đã được

công bố trong *Hồ Chí Minh Toàn tập*, do Nhà xuất bản Chính trị quốc gia Sự thật ấn hành năm 2011 cũng như trong một số ấn phẩm đã xuất bản.

Tuy nhiên, đến nay, vẫn có tài liệu của lãnh tụ Nguyễn Ái Quốc đã được công bố nhưng chưa phản ánh đầy đủ về nội dung hoặc vẫn còn những ý kiến khác nhau về mặt văn bản học. Đó là bức thư của lãnh tụ Nguyễn Ái Quốc gửi đồng chí Lê Hồng Phong vào ngày 2-3-1930.

Ảnh một phần Bức thư của lãnh tụ Nguyễn Ái Quốc gửi đồng chí Lê Hồng Phong, ngày 2-3-1930, lưu trữ tại Viện Lịch sử Đảng

1. Những công bố được biết đến

Bức thư Nguyễn Ái Quốc gửi Lê Hồng Phong vào ngày 2-3-1930 được tác giả Đỗ Quang Hưng đăng tải trong bài viết “Thêm những hiểu biết về Đảng ta mùa Xuân 1930 qua một cánh cửa tư liệu mới”, đăng trong Tạp chí *Xưa & Nay*, số 11, tháng 1-1995, trang 5-6. Trong bài viết này, tác giả Đỗ Quang Hưng cho biết: bức thư nằm trong Hồ sơ số 495-154-615

lưu trữ Quốc tế Cộng sản, gồm 2 trang tiếng Pháp, “nét chữ quen thuộc của N.A.Q, có dòng chữ Thư gửi đồng chí Lê Hồng Phong (lúc đó đang học năm thứ 2 ở Trường Đại học Phương Đông QTCS, thư chuyển cho Bộ Phương Đông), dòng phụ chú trên bị xóa, nhưng còn rõ”. Tác giả Đỗ Quang Hưng viết: “Thư này cũng có bản dịch ra tiếng Nga, phụ đề *Thư đến Mátxcova*, ngày 26-3-1930. Trên trang đầu của

bản dịch tiếng Nga, có ghi tên những nhân vật “lớn” của QTCS sẽ gửi: Xtalin, Môngmút-xô, Piátnhít-xki, Lôđópki, Vaxilieva...”. Đồng thời, trong bài viết này, tác giả Đỗ Quang Hưng đã công bố “những nội dung chính” của bức thư như sau:

“Các đồng chí quý mến.

Tôi đã gửi các đồng chí lá thư gần đây, trong đó, nói về tình hình nội bộ Đảng, các đồng chí đã nhận được chưa?

Bây giờ tôi xin báo cáo thêm một số điểm:

1/ ĐDCSD (Đông Dương Cộng sản Đảng - BT) và ANCSĐ (An Nam Cộng sản Đảng - BT) đã hợp nhất dưới tên chung là Đảng Cộng sản Việt Nam. Đã bầu ra BCH (Ban Chấp hành - BT) lâm thời để điều khiển công tác. Đảng thống nhất của chúng tôi hiện có 500 đảng viên và 40 chi bộ, một nửa trong số đó là các chi bộ xí nghiệp. Ảnh hưởng của Đảng rất mạnh ở Bắc Kỳ, sau đó là Nam Kỳ. Vào thời điểm hợp nhất 2 đảng ĐDCSD và ANCSĐ, đã xuất hiện nhóm cộng sản khác cấu thành từ những phần tử tích cực của đảng Tân Việt. Mặc dù, nhóm cộng sản ấy mới nảy sinh, nhưng chính chúng tôi nghĩ rằng, sớm hay muộn, họ cũng sẽ thống nhất với chúng tôi.

2/ Phong trào đấu tranh ở Việt Nam: Từ ngày 9/2 binh lính ở Yên Bái khởi nghĩa đã giết chết 5 sĩ quan, làm bị thương 6 tên khác, 6-7 người lính An Nam cũng bị chết lúc đó... Việt Nam Quốc dân đảng đã tổ chức cuộc nổi dậy ấy. Nhưng họ lại không biết xây dựng một kế hoạch khởi nghĩa gì...

Đảng Cộng sản Việt Nam có biết về sự chuẩn bị khởi nghĩa của họ, nhưng không biết vào thời điểm nào thì khởi sự. Vì vậy, Đảng đã không thể góp phần cho sự chuẩn bị tốt hơn và chủ nghĩa đế quốc Pháp đã không khó khăn gì để dập tắt cuộc nổi dậy của họ.

Ở đồn điền Phú Riềng (Nam Kỳ) hơn 1000 phu đồn điền nổi dậy, cũng đã giết 10 người châu Âu...

Cuộc đấu tranh cách mạng ở Việt Nam phát triển rất nhanh. Nếu chúng tôi có đường lối chính trị đúng, thì công tác cách mạng sẽ khả quan hơn.

Trong hai tháng gần đây, chúng tôi cũng đã tổ chức Đoàn TNCS (Đoàn Thanh niên cộng sản - BT). Chúng tôi đã nhận được hai cuốn sách mà các đồng chí gửi, cũng như một tài liệu nói về tình hình kinh tế. Chúng tôi đã nhận tất cả một cách đầy đủ.

Ngày 2/3/1930

N.A.K”

Trong bài viết, tác giả Đỗ Quang Hưng không cho biết nội dung trên đây của bức thư được dịch từ bản tiếng Pháp hay bản tiếng Nga.

Sau khi bài viết trên của tác giả Đỗ Quang Hưng công bố, tác giả Trần Văn Hùng có bài viết với tựa đề “Về hai bức thư của Nguyễn Ái Quốc (được giới thiệu trên Tạp chí *Xưa & Nay* 1-1995”, đăng trong chuyên mục Trao đổi, Tạp chí *Xưa & Nay*, số 31, tháng 9-1996, trang 33, trao đổi về một số chi tiết liên quan đến Bức thư Nguyễn Ái Quốc gửi Lê Hồng Phong ngày 2-3-1930.

Tác giả Trần Văn Hùng cho rằng bức thư Nguyễn Ái Quốc gửi Lê Hồng Phong do Đỗ Quang Hưng công bố trên Tạp chí *Xưa & Nay* “cứ liệu chưa chính xác về mặt văn bản học”. Tác giả Trần Văn Hùng cho biết: “bản gốc thư Nguyễn Ái Quốc gửi Lê Hồng Phong, ngày 2-3-1930 là bản viết bằng tiếng Việt, 3 trang, gửi “Hồng Phong lão”, cuối thư không ký tên. Còn bản viết bằng tiếng Pháp (mà Đỗ Quang Hưng cho là bản gốc của Nguyễn Ái Quốc) là do Hà Huy Tập “dịch từ bản tiếng Việt”. Theo tác giả Trần Văn Hùng, bản tiếng Pháp của bức thư có 6 đề mục.

Để minh chứng cho ý kiến của mình, kèm theo bài viết, tác giả Trần Văn Hùng, công bố bức ảnh bản chụp phần đầu bức thư (“bản gốc”), cho biết hiện lưu tại Trung tâm bảo quản và sử dụng tài liệu hiện đại Liên bang Nga, phong số 495, mục lục 154, hồ sơ 623, trang 1-3. Trong bản chụp, bức thư đánh máy bằng tiếng Việt (có từ đánh máy lỗi nên có chữ viết tay chèn vào, nhiều từ không có dấu), nguyên văn và tự dạng trong bản chụp như sau:

“HÔNG FONG LAO.

Tuần trước đã gởi cho lao mot kai thu noi ve tinh hình trong nước. Lão đã tiếp được chưa? nay lại có mấy lời noi cho Lão biết như sau:

1/. Đảng k.s Đông-ương và Đảng K.s Annam bây zờ đã hợp nhất lam một rồi, tên gọi là Việt -nam-K-s đảng, kư lên Lâm thời trung ương để fụ trách công việc, hai bên hợp nhất lại tất cả được hơn 500 đồng-ch, 40 hơn kái chi bộ, 1/2 là chi-bộ lò máy, quần chúng được gần 3 ngàn, thế lực mạnh nhất là ở Bắc, thứ hai là ở Nam. Trong thời kỳ hai Đảng hợp nhất đó, ở Annam lại thêm một bộ-fận K.s nữa, là những phần tử tốt ở đảng Tân -việt mà tổ chức ra, hiện nay Đông zương và Annam mới hợp nhất, mà họ kũng mới thành lập, nên họ vẫn đương đứng riêng ra một bộ fận, nhưng chắc là không bao lâu nữa thì kũng hợp nhất làm một”¹.

Hơn 15 năm sau khi hai tác giả Đỗ Quang Hưng và Trần Văn Hùng có những phản ánh và trao đổi như đề cập trên đây, bức thư của lãnh tụ Nguyễn Ái Quốc gửi đồng chí Lê Hồng Phong được công bố trong *Hồ Chí Minh Toàn tập*, tập 3, Nhà xuất bản Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội, năm 2011, trang 35. Nguyên văn công bố như sau:

“THƯ GỬI LÊ HỒNG PHONG

Ngày 2-3-1930

Hồng Phong Lão,

Tuần trước đã gửi cho Lão một cái thư nói về tình hình trong nước, Lão đã tiếp được chưa? Nay lại có mấy lời nói cho Lão biết như sau:

1. Đảng Cộng sản Đông Dương và Đảng Cộng sản An Nam bây giờ đã hợp nhất làm một rồi, tên gọi là Việt Nam Cộng sản Đảng, cử lên Lâm thời Trung ương để phụ trách công việc, hai bên hợp nhất lại tất cả được hơn 500 đồng chí, hơn 40 chi bộ. Một phần hai là chi bộ lò máy, quần chúng được gần 3 ngàn, thế lực mạnh nhất là ở Bắc, thứ hai là ở Nam. Trong thời kỳ hai Đảng hợp nhất đó, ở An Nam, lại thêm một bộ phận cộng sản nữa, là những phần tử tốt ở Đảng Tân Việt mà tổ chức ra, hiện nay Đông Dương và An Nam mới hợp nhất, mà họ cũng mới thành lập, nên họ vẫn đương đứng riêng ra một bộ phận, nhưng chắc là không bao lâu nữa thì cũng hợp nhất làm một”.

Biên tập Nhà xuất bản phụ chú: “Nguyên bản chỉ có mục 1, không có mục 2. Chúng tôi tôn trọng giữ nguyên”; “Bức thư không được ký tên”. Bản công bố này không ghi là văn bản gốc tiếng Việt hay bản dịch, nhưng có ghi 2 nguồn: “Tài liệu lưu trữ tại Trung tâm bảo quản và sử dụng tài liệu hiện đại Liên bang Nga; Tạp chí *Xưa & Nay*, tháng 2-1998”.

Qua nghiên cứu, thấy rằng nội dung bức thư công bố trong *Hồ Chí Minh Toàn tập*, tập 3, trùng với nội dung bản chụp (phần đầu) bức thư gửi Lê Hồng Phong bằng tiếng Việt do tác giả Trần Văn Hùng đã công bố trên Tạp chí *Xưa & Nay* (đã dẫn ra trên đây), chỉ khác biệt một số chi tiết, như: bản công bố trong *Hồ Chí Minh Toàn tập* có thêm tên “THƯ GỬI LÊ HỒNG PHONG”; bản công bố trong *Hồ Chí Minh Toàn tập* có ngày tháng trên đầu bức thư, trong khi bản chụp do tác giả Trần Văn Hùng

công bố không thấy có yếu tố thời gian trên đầu bức thư; bản công bố trong *Hồ Chí Minh Toàn tập*, là: “hơn 40 chi bộ. Một phần hai là chi bộ lò máy”, còn bản chụp do tác giả Trần Văn Hùng công bố là “40 hơn kái chi bộ, 1/2 là chi-bộ lò máy”,...

Trong tác phẩm: Học viện Chính trị quốc gia Hồ Chí Minh - Viện Hồ Chí Minh và các lãnh tụ của Đảng: *Hồ Chí Minh - Biên niên tiểu sử* (xuất bản lần thứ ba, có chỉnh sửa, bổ sung), Nxb CTQGST, H, 2016, T. 2 (1930-1945), tại trang 11 - 12, mục “Tháng 3, ngày 2” (1930), dẫn các nguồn tư liệu khác nhau (Bản chụp các bức thư lưu tại Viện Hồ Chí Minh và các lãnh tụ của Đảng, Viện Lịch sử Đảng; Tài liệu lưu trữ tại Trung tâm Bảo quản và sử dụng tài liệu hiện đại Liên bang Nga; Tài liệu lưu tại Kho lưu trữ Quốc tế cộng sản, Liên bang Nga; Tạp chí *Xưa & Nay*, tháng 2-1998; *Hồ Chí Minh Toàn tập*, Nxb Chính trị quốc gia, Hà Nội, 2011, trang 35-36), các tác giả phản ánh 3 sự kiện, trong đó có đề cập sự kiện lãnh tụ Nguyễn Ái Quốc gửi thư cho đồng chí Lê Hồng Phong. Nội dung như sau: “Nguyễn Ái Quốc viết *Thư gửi Lê Hồng Phong* thông báo: Đông Dương Cộng sản Đảng và An Nam Cộng sản Đảng đã hợp nhất thành Đảng Cộng sản Việt Nam, đã cử Ban Chấp hành lâm thời để phụ trách công việc. Đảng bao gồm trên 500 đồng chí với hơn 40 chi bộ, hơn 3.000 quần chúng...”. Có chi tiết khác là: bức thư được công bố trong bài viết của tác giả Trần Văn Hùng cũng như trong *Hồ Chí Minh Toàn tập* (đã dẫn) đều ghi: “gần 3.000 quần chúng”, nhưng trong *Hồ Chí Minh Biên niên Tiểu sử* lại cho biết Nguyễn Ái Quốc thông báo có “hơn 3.000 quần chúng”.

Có thể thấy, ngoài những khác nhau về mặt văn bản học và một số chi tiết trong thể hiện, đến nay, chưa có công bố nào phản ánh đầy đủ

nội dung bức thư mà lãnh tụ Nguyễn Ái Quốc gửi đồng chí Lê Hồng Phong trong mùa Xuân năm 1930.

2. Tài liệu lưu trữ

Trong kho lưu trữ Viện Lịch sử Đảng - Học viện Chính trị quốc gia Hồ Chí Minh, hiện lưu trữ 1 một bản chụp tài liệu văn bản là một bức thư, lưu trữ dưới dạng Microfilm - nằm trong số những cuộn Microfilm do Ban Chấp hành Trung ương Đảng Cộng sản Liên Xô gửi tặng Ban Nghiên cứu Lịch sử Đảng Trung ương (nay là Viện Lịch sử Đảng) trong những năm 60 thế kỷ XX. Bức thư được viết tay, bằng tiếng Pháp, gồm 2 trang, 6 mục, đánh thứ tự chữ số Arập từ số 1 đến số 6. Bức thư có tên người nhận được ghi bằng tiếng Việt là “Phong”, nhưng không có tên người viết. Bức thư có dòng trên cùng bị xóa, trong nội dung có nhiều chỗ gạch, xóa, thay chữ, chèn chữ...

Nội dung bức thư như sau:

“Phong

Tuần lễ trước, chúng tôi đã gửi cho đồng chí² một bức thư nói về tình hình trong nước. Đồng chí có nhận được không? Nay chúng tôi gửi thêm các tài liệu bổ sung sau đây:

1) Đông Dương Cộng sản Đảng và An Nam Cộng sản Đảng đã hợp nhất lại với nhau thành một Đảng thống nhất gọi là Đảng Cộng sản Việt Nam; một Ban Trung ương lâm thời đã được cử ra; số đảng viên của hai đảng hợp nhất lên đến 500 đồng chí, có hơn 40 chi bộ mà phân nửa là chi bộ lò máy; hội viên các tổ chức quần chúng lên tới khoảng 3000 người. Lực lượng lớn nhất là ở Bắc Kỳ rồi đến Nam Kỳ. Trong giai đoạn hợp nhất hai đảng nói trên, ở Trung Kỳ, có một tổ chức cộng sản mới ra đời, gồm những thành phần tốt nhất của đảng Tân Việt. Do Đông Dương Cộng sản Đảng với

An Nam Cộng sản Đảng vừa mới hợp nhất, tổ chức cộng sản mới thành lập vẫn còn là một tổ chức riêng lẻ, nhưng chúng tôi chắc rằng, tổ chức ấy sẽ sớm hợp nhất với chúng tôi.

2) Ở trong nước, trong thời gian gần đây, quần chúng đấu tranh rất kiên quyết; ngày 9 tháng 2, ở Yên Bái, một nhóm binh lính đã khởi nghĩa (khoảng 50 người), họ giết chết 5 người, làm bị thương 6 sĩ quan Pháp; 6,7 lính Việt Nam bị giết. Chính phủ Pháp đưa máy bay và lính Pháp đến. Những người khởi nghĩa sau khi chống cự được mấy tiếng đồng hồ, bị thua, phải rút lên núi. Trong thời gian khởi nghĩa, ở xung quanh Yên Bái, như ở Hà Nội...vv, có những người đã ném bom, giết cảnh sát. Cuộc khởi nghĩa này do Việt Nam quốc dân Đảng tổ chức. Họ định chiếm lấy thị xã Yên Bái nhưng không có chiến thuật: binh lính nằm trong tổ chức đã khởi nghĩa, còn những binh lính khác thì không hay biết gì; cũng không có một tờ truyền đơn nào để vận động binh lính, do đó, ngay khi cuộc khởi nghĩa bùng nổ, người Pháp đã điều động binh lính Việt Nam đến đàn áp. Hai là Việt Nam quốc dân Đảng chỉ vận động binh lính, chứ không vận động quần chúng thợ thuyền và dân cày, khi cuộc khởi nghĩa bùng nổ, quần chúng không hiểu mục đích của phong trào này là gì và không hưởng ứng. Ba là, Việt Nam quốc dân Đảng tự tổ chức cuộc khởi nghĩa, không báo cho các đảng khác biết; họ có liên hệ với Đông Dương Cộng sản Đảng, Đông Dương Cộng sản Đảng có biết họ chuẩn bị khởi nghĩa, nhưng không biết ngày khởi nghĩa, họ đã không hề bàn bạc với những người cộng sản để tổ chức khởi nghĩa, cho nên lực lượng quá yếu và bị đế quốc Pháp đàn áp ngay lập tức. Đảng chúng tôi, không thể tiên đoán trước ngày của cuộc khởi nghĩa,

mà cuộc khởi nghĩa này đã bị đàn áp ngay lập tức, nên đã không làm cho ảnh hưởng của mình thâm nhập vào quần chúng trong dịp ấy.

3) Ở đồn điền Phú Riêng (Nam Kỳ) đầu tháng giêng âm lịch, 1000 phu nổi dậy, giết 10 người Pháp, chiếm đồn điền, kéo cờ đỏ, thành lập Xôviết. Nhưng hai ngày sau cuộc nổi dậy, chính phủ đưa lính đến bao vây những người khởi nghĩa, bắt hơn 100 người, hơn 900 người khác chạy lên núi. Những người tham gia khởi nghĩa quê ở Bắc Kỳ và Trung Kỳ, vì vậy, hiện nay, các nhà cầm quyền Nam Kỳ kiểm soát càng chặt chẽ những người đến từ Bắc Kỳ, Trung Kỳ. Ngoài những phong trào lớn ấy, còn có những phong trào nhỏ ở khắp nơi. Nói tóm lại, quần chúng rất có ý thức, đấu tranh kiên quyết, phong trào cách mạng ngày càng cao; nếu có một sự lãnh đạo đúng, công tác cách mạng càng phát triển nhanh.

4) Đoàn thanh niên cộng sản Việt Nam đã được tổ chức từ hai năm trước. Hai cuốn sách và hai lá thư viết về các vấn đề kinh tế và chính trị, chúng tôi đã nhận được. Những sách mà đồng chí gửi chúng tôi đã dịch xong ở đây. Những báo mà đồng chí đã cho mua ở Pháp vẫn chưa đến tay chúng tôi.

5) Từ nay, đừng gửi thư về Min ly và Đông kinh nữa (Lâm³ đã biết trung tâm Min ly). Đồng chí tìm cách gửi tài liệu cho Ban Trung ương Đảng Cộng sản Trung Quốc, để họ chuyển cho Tỉnh ủy Quảng Đông để sau đó chuyển cho Đảng Cộng sản Việt Nam ở Hồng Kông, làm như thế tiện hơn. Đồng chí phải gửi một bức thư đến Đông kinh và chỉ nói những chuyện thông thường thôi, bởi vì thấy không có thư gửi đến, Lâm có thể nghi ngờ chúng ta và gây khó khăn cho công tác của chúng tôi.

6) Các đồng chí đã gặp... đồng chí ấy khỏe mạnh và sắp viết thư cho đồng chí (nếu đồng

chí có viết thư cho Đông kinh, đồng chí cũng đừng nói đến...). Có gì mới, chúng tôi sẽ viết thư cho đồng chí.

Xin chào!

Hãy nỗ lực! nỗ lực

Ngày 2/III/30.....ký tên

Về cuộc khởi nghĩa Yên Bái, có 13 người bị án chém, 2 người bị án tù chung thân (án của Hội đồng đề hình đặc biệt)".

Qua nghiên cứu, đối chiếu với nội dung bức thư đã được các tác giả công bố (chưa đầy đủ) như đã đề cập trên, chúng tôi cho rằng, đây chính là bản dịch tiếng Pháp toàn văn nội dung bức thư của lãnh tụ Nguyễn Ái Quốc gửi đồng chí Lê Hồng Phong, ngày 2-3-1930. Bức thư có nhiều chỗ gạch, xóa, thay chữ, chèn chữ,...; tự dạng cũng không giống nét chữ viết tay bằng tiếng Pháp do chính lãnh tụ Nguyễn Ái Quốc viết và ký tên trong các bức thư, báo cáo gửi Quốc tế Cộng sản đầu năm 1930. Đoạn viết cuối thư có lẽ là phụ chú mà người dịch thêm vào, vì bức thư đề ngày 2-3-1930, còn Hội đồng đề hình Hà Nội xét xử Nguyễn Thái Học và các đồng chí của ông vào ngày 28-5-1930. Nguyễn Thái Học cùng 12 đồng chí của ông bị kết án tử hình và sau đó bị xử chém tại Yên Bái vào ngày 17-6-1930.

3. Một số ý kiến

Từ những nội dung đề cập trên đây, có thể thấy bức thư của lãnh tụ Nguyễn Ái Quốc gửi đồng chí Lê Hồng Phong ngày 2-3-1930, ít nhất có 3 phiên bản: 1 bản gốc bằng tiếng Việt, 2 dị bản là các bản dịch ra tiếng Pháp, tiếng Nga và đến nay, việc công bố bức thư vẫn còn những phản ánh khác nhau. Bức thư gửi cho đồng chí Lê Hồng Phong, nhưng cũng đã được chuyển đến những lãnh đạo của Quốc tế Cộng sản.

Nội dung thư cho biết những thông tin quý báu về sự ra đời của Đảng, về thành phần tham gia Hội nghị hợp nhất, số lượng đảng viên, hội viên các tổ chức quần chúng của Đảng; những đánh giá của lãnh tụ Nguyễn Ái Quốc về Khởi nghĩa Yên Bái do Việt Nam Quốc dân đảng phát động; về tình hình cách mạng ở Việt Nam và tinh thần đấu tranh của nhân dân; về quan hệ giữa Đảng Cộng sản Việt Nam với Đảng Cộng sản Trung Quốc, với Tỉnh ủy Quảng Đông... Bức thư cũng chứa đựng những thông tin về mối quan hệ giữa lãnh tụ Nguyễn Ái Quốc và đồng chí Lê Hồng Phong.

Do tầm quan trọng của bức thư trên về mặt sử liệu Lịch sử Đảng, đặc biệt là việc sưu tầm, công bố, phát huy giá trị của những tác phẩm của Chủ tịch Hồ Chí Minh, rất cần sưu tầm bản gốc đầy đủ của bức thư này để công bố, bổ sung vào *Hồ Chí Minh Toàn tập*. Trong trường hợp không thể sưu tầm được bản gốc, có thể sử dụng bản dịch tiếng Pháp, hoặc tiếng Nga để công bố sau khi có sự nghiên cứu, đối chiếu và dịch thuật cẩn trọng.

1. Chúng tôi đã có dịp gặp và trao đổi với TS Trần Văn Hùng về bức thư mà ông đề cập và được cho biết, những tài liệu khai thác tại Trung tâm bảo quản và sử dụng tài liệu hiện đại Liên bang Nga đã nộp Cục lưu trữ Văn phòng Trung ương Đảng

2. Trong thư bản tiếng Pháp, dùng từ “tu” (đại từ nhân xưng ngôi thứ hai số ít). Đây là cách xưng hô trong giao tiếp thể hiện sự gần gũi, thân quen giữa viết và người nhận thư. Chúng tôi tạm dịch là “đồng chí”. Trong bản chụp do TS Trần Văn Hùng công bố (đã dẫn) thì dùng từ “Lão”.

3. Lâm đây có thể là Lâm Đức Thụ, từng là Bí thư Tổng bộ Thanh niên, sau thoái hóa, cộng tác với thực dân Pháp.